

Список використаних джерел

1. Галузинський Г. П. Перспективні технологічні засоби оброблення інформації : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. / Г. П. Галузинський, І. В. Гордієнко. К. : КНЕУ, 2008. 280 с.
2. Основи практичної психології: [підручник для студентів ВНЗ] / [В.Г. Панок, Т.М. Титаренко, Н.В. Чепелєва та ін.] 3 вид., стер. К.: Либідь, 2006. 536 с.
3. Ситник В.Ф. Основи інформаційних систем: навч. посібник. К.: КНЕУ. 420 с.

Охріменко Іван Миколайович,
професор кафедри юридичної психології
Національної академії внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор

ПОКАЗНИКИ ПСИХОЛОГІЧНОГО ПРОФІЛЮ ОСОБИСТОСТІ «УСПІШНОГО» ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОГО КАРНОГО РОЗШУКУ

У сучасних умовах активного розвитку науково-технічного прогресу відбуваються зміни в усіх сферах життя. Важливого значення в професійній діяльності набуває людський фактор, гуманізація праці та підвищення її продуктивності. Це потребує від менеджерів й психологів глибоких знань закономірностей функціонування психіки особистості фахівця, її можливостей, потреб і мотивів людей, соціально-психологічних закономірностей функціонування колективів.

На етапі становлення та оновлення правоохоронної системи України важливого значення набуває професійний відбір й навчання персоналу Національної поліції. Суспільство очікує від поліцейських не лише контролю за дотриманням правопорядку, а й чесності, справедливості, надійності, відповідального ставлення до виконання професійних обов'язків. Сучасний поліцейський повинен бути взірцем правової культури, відповідально ставитися до служіння суспільству шляхом забезпечення охорони прав та свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку [1].

Аналіз літературних джерел дозволяє виокремити декілька складових професійної діяльності працівників кримінальної поліції:

– Міжособистісна комунікація. До цієї складової відносяться опитування поінформованих осіб, бесіди з експертами, робота з криміногенним елементом, конфіденційними та іншими інформаційними джерелами. Комунікативні складові займають до 40% робочого часу поліцейського.

– Робота з документацією. Дана складова займає в середньому до 27% робочого часу фахівців підрозділів кримінальної поліції.

– Оперативно-розшукові заходи. Ця складова діяльності становить близько 35% робочого часу працівників кримінальної поліції, в тому числі: огляди (14%), виїзди на місце події (6%), виїзди

на затримання (15%). У поліцейських деяких оперативних підрозділів значну частину робочого часу (до 60%) займає оперативне спостереження [2, с. 86; 3, с. 247; 4, с. 12].

За результатами функціонального аналізу професійної діяльності підрозділів оперативних підрозділів нами виокремлено два основних види оперативно-розшукових заходів [5, с. 37].

До першого виду заходів слід віднести ті, що мають чітко визначений предметний характер та спрямовані на безпосереднє отримання й фіксацію фактичних даних про кримінально карані діяння.

До другого ж можна зарахувати заходи, що спрямовані на пошук і отримання з різних джерел інформації, що має оперативно-розшукове значення.

Ефективність проведення окреслених заходів багато у чому залежить від особистісного потенціалу самих суб'єктів. Проведений нами комплексний аналіз усередненого профілю особистості поліцейського кримінальної поліції [6, с. 120–133] дозволяє охарактеризувати оперуповноважених карного розшуку як людей зі стеничним типом реагування, високою активністю і високим рівнем домагань, яскравими емоційними реакціями, які, водночас, достатньо контрольовані. Фахівцям притаманні лідируючий стиль поведінки, здатність до ризику при вираженій стійкості до стресу.

Інтегративна оцінка особистісного профілю за методом СМДО дозволяє описувати особистість оперуповноваженого карного розшуку в характеристиках переважання збудливих рис і сили нервових процесів.

Помірне підвищення показників в профілі демонструє про виражену тенденцію до самореалізації і протидії впливу середовища. Особистості поліцейського підрозділу карного розшуку властиві стійкі характерологічні особливості: екстраверсія, спонтанність, агресивність, імпульсивність. Подібні риси властиві особам з сильним типом вищої нервової діяльності, високою лабільністю нервових процесів.

В міжособистісних відносинах вони характеризуються як відповідальні, владні, лідируючі, незалежні, їм властиві відкритість і комунікабельність. Проте, профіль оперуповноваженого карного розшуку має в своїй конфігурації незначні підвищення по шкалах іпохондрія і емоційна лабільність, що свідчить про здатність контролювати прояви імпульсивності.

Аналіз результатів проведеного нами дослідження [6, с. 120–133] дозволяє зробити висновок про те, що для «успішних» фахівців підрозділів карного розшуку характерні наступні варіанти типів профілів:

а) характерна деяка імпульсивність, стійка тенденція до ризику і пошуку небезпеки, вони сміливі, мужні і агресивні. У взаємовідносинах вони дратівливі, холеричні, відчують недостатню соціальну конформність;

б) в характері таких осіб на першому плані стоїть тенденція до лідерства, активність, наполегливість, раціональність. Вони послідовні і цілеспрямовані;

в) у показниках особистісного профілю таким поліцейським притаманна врівноваженість стеничних і егоцентричних характеристик, вони виявляють високий рівень домагань і мотивації, соціабельність;

г) для таких осіб властива завищена самооцінка, ігнорування труднощів, значна, але неорганізована активність, егоїстичність, ентузіазм, здатність до тривалих зусиль і зростання ефективності діяльності в присутності інших.

Дослідження дозволило також встановити, що найбільш придатними до служби в підрозділах карного розшуку є особи, які мають такі риси, як:

1) вдоволеність своїм соматичним станом, відсутність схильності скаргитися на стан здоров'я;

2) активне критичне відношення до висловлювань оточуючих;

3) недовірливість;

4) екстравертованість і спонтанність;

5) увага і інтерес до поточних політичних подій;

6) відсутність побутових страхів (темряви, висоти тощо);

7) емоційна врівноваженість;

8) упевненість в собі і своїх силах;

9) відсутність ситуативної і особистісної тривожності;

10) впевненість у великій соціальній значимості поліцейської діяльності;

11) соціальна екстравертованість;

12) інтерес до життя;

13) деяка втаємниченість характеру тощо.

Показники дослідження дозволяють долучити до списку основних професійно важливих якостей офіцерів підрозділів карного розшуку ще й додаткові, а саме:

– прагнення до високих індивідуальних стандартів;

– заперечення привілеїв і заступництва;

– посилене почуття справедливості і обов'язку;

– виражена самоповага, помірна чутливість до реакцій інших людей;

– відсутність потреби у залежності;

– свобода від соматичного дискомфорту;

– уміння проявляти лідерські риси;

– оптимізм, упевненість у здатності впоратись з проблемами і стресами.

Таким чином, професійна діяльність оперуповноважених карного розшуку характеризується складністю і емоційною напруженістю, відбувається в особливих, а іноді – в екстремальних умовах, для успішного виконання службових обов'язків поліцейський має бути психологічно підготовленим до діяльності. Професія відноситься до числа складних, які вимагають від людини відповідних здібностей, психологічних якостей, умінь.

Список використаних джерел

1. Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 року № 580-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.golos.com.ua/article/257729>
2. Професіограми за основними видами поліцейської діяльності: наук.-практ. посіб. / В.П. Остапович, І.О. Дубова, В.І. Барко та інші; за заг. ред. проф. В.О. Криволапчува. Київ: ДНДІ МВС України; ФОП Кандиба Т.П., 2018. 244 с.
3. Bufkin, J. (2004). Criminology/criminal justice master's programs in the United States: searching for commonalities. *Journal of Criminal Justice Education*, Vol. 15, No. 2, 239–262. DOI: <http://dx.doi.org/10.1080/10511250400085971>.
4. Hays, K., Regoli, R., & Hewitt, J. (2007). Police chiefs, anomia and leadership. *Police Quarterly*, Vol. 10, No. 1, 3-22. DOI: <http://dx.doi.org/10.1177/1098611106288916>.
5. Охрімченко І. М. Особливості реалізації окремих положень оперативно-розшукової психології в процесі вирішення службових завдань. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2009. № 2. С. 36–39.
6. Ostapovich V., Barko V., Okhrimenko I., Yevdokimova O., Ponomarenko Y., Pronenko K., Antonova O., Sydoruk N., Sokolovskiy O., & Bloshchynskiy I. (2020). Psychological Profile of Successful Criminal Police Officer. *International Journal of Applied Exercise Physiology*, 9(3), 120–133. Retrieved from: <http://www.ijaep.com/index.php/IJAE/article/view/755>

Пампура Ігор Іванович,

старший науковий співробітник науково-дослідної лабораторії психологічного забезпечення ДНДІ МВС України

МОТИВАЦІЙНА СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ

Безперечним є той факт, що особливе значення для успішності професійної діяльності має мотиваційна складова. Мотивація являє собою динамічний процес. Від особливостей мотиву багато в чому залежить ефективність професійної діяльності, не є виключенням і професійна діяльність працівників поліції.

За класичним визначенням О.М. Леонтьєва мотив є предметом особистісної потреби, варто враховувати, що не може бути невмотивованої діяльності, натомість можлива діяльність із суб'єктивно або об'єктивно прихованим мотивом [3].

Серед мотиваційних факторів професійного розвитку більш значущі ті, які підкріплені усвідомленням та розумінням суті професійної діяльності та бажанням подальшого особистісного зростання працівника. Мотивуючі чинники, або мотиватори, безпосередньо пов'язані з сутністю самої діяльності та її характером.